

מדינת ישראל
ועדת ערר לענייני קורונה וחרבות ברזל – מסלול ארצי

ערר 1732-23
(ערר קורונה)

לפני כבוד חברי הוועדה:
עדי ליאב, עו"ד - יו"ר
ברוך ברוכי, רו"ח - חבר

העוררת: **אשדיר פרסום והפצה בע"מ, מס' 514062058**
ע"י ב"כ מר אפרים פרץ לבקוביץ

נ ג ד

המשיבה: **רשות המסים**
באמצעות היחידה לטיפול במענק השתתפות בהוצאות קבועות
רחוב בן גוריון 38 רמת גן
מייל: corona.ararim@taxes.gov.il

החלטה

הערר שלפנינו עוסק בשאלת קיומו של קשר סיבתי בין ירידת המחזורים שחוותה העוררת בתקופת הזכאות לבין ההשלכות הכלכליות של התפשטות זן האומיקרון. לאחר ששקלנו את טענות הצדדים הגענו לכלל מסקנה כי מתקיים במקרה זה קשר סיבתי, ולפיכך יש לקבל את הערר במלואו וזאת מן הנימוקים שלהלן.

רקע

1. העוררת היא חברה העוסקת בתחום הפרסום וההפצה אשר עיקר פעילותה הוא הוצאה לאור של עלונים ועיתונים המכילים פרסום לציבור הדתי לאומי ומיועדים לחלוקה בבתי כנסת.
2. ביום 11.7.2022 הגישה העוררת בקשה לקבלת מענק אומיקרון בהתאם לחוק מענק סיוע לעסקים בשל השפעה הכלכלית של התפשטות זן אומיקרון של נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), תשפ"ב-2022 (להלן- **הבקשה**, **חוק האומיקרון**).
3. בגין בקשתה זאת קיבלה העוררת מקדמות בסך 113,929 ₪.
4. ביום 5.3.2023 דחתה המשיבה את הבקשה מן הנימוק שלא נמצא קשר סיבתי בין הירידה בהכנסות שחוותה העוררת בתקופת הזכאות לבין התפשטות זן האומיקרון (להלן- **הודעת הדחיה**).
5. ביום 19.4.2023 הגישה העוררת השגה על הודעת הדחיה של המשיבה.

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

6. ביום 8.8.2023 דחתה המשיבה את ההשגה אותה הגישה העוררת אף היא בנימוק של העדר קשר סיבתי.
7. על החלטת המשיבה בהשגה הגישה העוררת ערר, הוא הערר שלפנינו.

עיקר טענות הצדדים

8. כטענה מקדמית, טוענת העוררת כי יש לקבל את הערר לאור האיחור בו התקבלה החלטת המשיבה בבקשה. בעניין זה, מפנה העוררת לכך שהחלטה זאת התקבלה בחלוף 237 ימים, ומכאן שבאיחור של 137 ימים מהקבוע בחוק. לטעמה, איחור זה מצדיק כשלעצמו את קבלת המענק.
9. לגוף העניין, טוענת העוררת כי מתקיים קשר סיבתי בעניינה. לטענתה, פעילותה העיקרית בהוצאה לאור של עלונים מודפסים נגדעה מאחר והתכנים שנכללו בעלונים אלו עד פרוץ המגפה הפכו לא רלוונטיים עבור לקוחותיה. עוד מציינת העוררת כי צמצום היקף המתפללים בבתי הכנסת שם חילקה את עלוניה הוביל אף הוא לירידה בביקוש לפרסם אצלה. נוכח האמור, טוענת העוררת כי משבר הקורונה בכלל וזן האומיקרון בפרט הם אשר הובילו לירידה בהכנסותיה.
10. עוד מציינת העוררת כי מאחר ותקופת הבסיס ביחס אליה נבחנת הכנסתה בתקופת הזכאות נקבעה לחודשים 1-2/2019 ובהעדר הוראה אחרת בחוק, אין כל מקום לבחון את הכנסותיה בחודשים שלפני ואחרי תקופת הזכאות. לכך היא מוסיפה כי ממילא הכנסותיה לאחר תקופת הזכאות מעידות על התאוששות והן מעידות כי חזרה לפעילות דומה לזאת שהיתה בשנת הבסיס.
11. לבסוף מציינת העוררת כי בדומה למענקי הקורונה כך גם ביחס למענק אומיקרון, קיימת הנחה עובדתית ולפיה עצם ירידת המחזורים מעידה על קשר סיבתי בין התפרצות המגפה לירידת המחזורים. מאחר ולשיטתה המשיבה לא הצליחה לערער חזקה זאת, דין הערר להתקבל.
12. מן הצד השני, סבורה המשיבה כי משמעות נוסחו השונה של חוק האומיקרון היא כי על ירידת המחזורים לנבוע מהתפשטות זן האומיקרון, להבדיל מנזקים מתמשכים של מגפת הקורונה. לטענתה, העוררת ציינה ולא צירפה אסמכתאות מהן ניתן להסיק כי אכן נפגעה כתוצאה מהתפשטות זן האומיקרון.
13. לעניין הקשר הסיבתי, סבורה המשיבה כי זה לא מתקיים בעניינה של העוררת תוך שהיא מפנה לצורך כך למספר אינדיקציות ובהן:

(1) אי חזרתה של העוררת במחציתה השניה של 2021 כמו גם בתקופה שלאחר תקופת הזכאות (חודש מרץ 2022 ואילך) אל אותם המחזורים עליהם דיווחה

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

טרם פרוץ המגפה. לשיטתה, בהעדר הגבלות קורונה באותן התקופות, מעיד חוסר יכולתה של העוררת להתאושש כי ירידת המחזוריים נגרמה מסיבה חיצונית למגפה;

(2) צמצום מצבת כוח האדם שהעסיקה העוררת מ-26 עובדים ל-18 עובדים במהלך תקופת הזכאות;

(3) קיומה של מחלקת דיגיטל אצל העוררת. נעיר כבר עתה כי קיים חוסר בהירות ביחס לטענתה זאת של המשיבה, אך על כך בהמשך.

14. לעניין האיחור בקבלת החלטתה בבקשת המענק, מציינת המשיבה כי בהתאם לפסיקה ובהעדר קביעה מפורשת בחוק המטילה סנקציה על אי עמידה במועד הקבוע בחוק למתן החלטה, אין משמעות הדבר כי איחור כאמור מוביל לקבלת ההחלטה מטעם זה לבדו אלא לכל היותר יהיה עליה להוכיח כי החלטתה נכונה מבלי שחזקת התקינות המנהלית עומדת לימינה. מאחר ולשיטתה בהחלטתה הציגה ראיות מהימנות להעדר קשר סיבתי, לא נשענה ממילא על חזקה זאת ומכאן שאין לאיחור משמעות לעניין בחינת החלטתה.

רקע למענק האומיקרון

15. לקראת חודש מרץ 2020 ועם הגיעו של נגיף הקורונה לישראל הטילה הממשלה הגבלות שונות על המשק במטרה להאט ולצמצם את התפשטותו. הגבלות אלו הובילו לפגיעה במשק, ועל כן יצאה הממשלה בתכנית כלכלית רחבה אשר במסגרתה חולקו לעסקים הזכאים לכך מענקים הידועים גם כ"מענקי קורונה". מענקים אלו חולקו בתחילה בהתאם להחלטת ממשלה מס' 5015, ובהמשך בהתאם לחוק התכנית לסיוע כלכלי (נגיף הקורונה החדש) (הוראת שעה), התש"ף-2020.

16. במהלך התפרצות המגפה זוהו זנים שונים של נגיף הקורונה, אשר אחד הדומיננטיים בהם הוא זן האומיקרון. קצב התפשטותו הגבוה ביחס לזנים אחרים הוביל לכך שקבוצה גדולה מהאוכלוסייה חלתה בו או שהתה בבידוד וכפועל יוצא לפגיעה בפעילות הסדירה של עסקים שונים. על מנת להתמודד עם השלכות התפשטותו וירידת המחזוריים שחוו אגב כך עסקים, נחקק חוק מענק סיוע לעסקים בשל ההשפעה הכלכלית של התפשטות זן אומיקרון של נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), תשפ"ב-2022 אשר בהתאם לו חולקו "מענקי אומיקרון".

17. לצורך בחינת הזכאות למענק כמו גם לצורך חישובו, נקבעה תקופת הזכאות בחוק האומיקרון לחודשים ינואר-פברואר 2022 אשר זוהתה כתקופה בה נמצאה עיקר הפגיעה בקרב העסקים:

"הראל שליסל: עיקר הפגיעה הייתה בחודשים ינואר-פברואר.

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

אופיר כץ (הליכוד): אתה אומר עיקר הפגיעה. זאת אומרת שגם הייתה פגיעה בדצמבר. למה לא לתת לאלה שנפגעו בדצמבר?

הראל שליטל: כי מחזורי הדיווחים למע"מ, דיווח דו חודשי, זה ינואר-פברואר.

אופיר כץ (הליכוד): בסדר, אני מבין שאין כמו ינואר-פברואר אבל עדיין יש. מי שנפגע ב-עדיין הזה, למה שלא יקבל פיצוי?

הראל שליטל: בסוף גם בשביל קלות תפעולית."

(פרוטוקול ישיבה מס' 270 של ועדת כספים, הכנסת ה-24, 15-16.5.2022).

18. באשר לתקופת הבסיס, נקבעה זו לחודשים המקבילים בשנת 2019 ולא לחודשים המקבילים בשנת 2020, בשל שיקולים שונים ובהם הכללת מספר זכאים גדול יותר:

"מירי סביון: אם אנחנו מחפשים את התקופה שבה אפשר לראות את הפגיעה הכי מובהקת לעומת המצב הרגיל, אז התקופה של ינואר-פברואר 2022 משקפת יותר פגיעה מאשר התקופה של נובמבר-דצמבר 2021. מזידה ביחס ל-2019 מראה שיעור יותר גבוה של עסקים שיש אצלם פגיעה.

...

ינון אזולאי (ש"ס): יש עוד בין 24,000 ל-34,000 לא חופפים. יש משהו כמו 15,000, 20,000 עסקים שלא יוכלו ליהנות מזה, לכן הדרישה שלנו בוועדה הייתה ינואר-פברואר 2019 וינואר-פברואר 2020. רצינו להגיע לכמה שיותר עוסקים שיוכלו לקבל את הפיצוי המינימאלי הזה שמגיע להם." (פרוטוקול ישיבה מס' 276 של ועדת הכספים, הכנסת ה-24, 3-4.5.2022)

כמו גם מתוך הכרה בכך שקיימים עסקים עליהם החלה המגפה להשפיע כבר בתחילת 2020 טרם הגעת הנגיף לארץ:

"מירי סביון: האפשרויות האלה נבחנו בזמן גיבוש ההצעה הזאת ומבחינה תפעולית המשמעות של הבחירה הייתה גורמת לכך שכל האפשרות שלנו לשלם את המענקים הייתה נדחית בתקופה מאוד משמעותית. לכן היינו צריכים לבחור בתקופה שמצד אחד משקפת בצורה נכונה תקופת בסיס שתתאים לחישוב של המענקים ומצד שני נראה לנו שבסך הכול או בדרך כלל תיטיב עם הזכאים למענקים. לכן לקחנו את ינואר-פברואר 2019 שהיא תקופה מלאה. כמו שצינו קודם, בינואר-פברואר 2020, לפחות לגבי חלק מהעסקים בפברואר 2020 כבר התחלנו לראות פגיעה ולכן היה נראה שתקופת הבסיס של ינואר-פברואר 2019 היא תקופה יותר מתאימה שתיתן מענה יותר נכון לעסקים." (פרוטוקול ישיבה מס' 270 של ועדת הכספים, הכנסת ה-24, 27-28.5.2022)

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

19. בדומה למענקי הקורונה, גם בחוק האומיקרון נקבע כי תנאי לזכאות למענק הוא כי ירידת המחזורים נגרמה כתוצאה מההשלכות הכלכליות של התפשטותו (סעיף 2(4) לחוק האומיקרון). כלל זה הידוע בשם "הקשר הסיבתי" נקבע על מנת להימנע מחלוקת מענקים על בסיס ירידת מחזורים שחווה עוסק מסיבות שאינן קשורות להתפשטות המגפה.

20. בדומה לחוק הסיוע כך גם בחוק האומיקרון אין הוראה המטילה על עוסק להוכיח קיומו של קשר סיבתי באופן פוזיטיבי. ביחס למענקי הקורונה, נקבע כי נקודת המוצא היא שירידת המחזורים מקימה חזקה ולפיה מתקיים קשר סיבתי, אך ככל שקיימים ממצאים עובדתיים מהימנים המערערים חזקה זאת, מועבר הנטל להוכחת קיומו של הקשר כאמור בחזרה אל כתפי העוסק המבקש את המענק (בר"מ 7502/22 רשות המסים נ' בוריס פודולסקי (ניתן ביום 22.1.2023) (להלן - פודולסקי); בר"מ 903/23 הגר תשתיות בע"מ נ' מדינת ישראל רשות המסים (פורסם בנבו, 21.06.2023) (להלן - הגר רם); עמ"נ 27710-06-21 בטחון הצפון אבטחת מוסדות, ליווי טיולים ומתן שירותי רפואה בע"מ נ' רשות המסים בישראל, פס' 53 (ניתן ביום 3.1.2022) (להלן - ב.ג. בטחון הצפון)).

21. אף שהאמור לעיל נקבע כאמור במקורו ביחס למענקי קורונה, הרכבים שונים של ועדות ערר החילו אותו גם ביחס למענקי אומיקרון (ערר 1434-23 ספין עסקים בע"מ נ' רשות המסים 98-89, (ניתן ביום, 25.10.23), ערר 1483-23 שלומי שריקי חברת עורכי דין נ' רשות המסים 38-31, (ניתן ביום, 24.8.23)).

22. בפסיקה הוכרו ממצאים שונים ככאלו המעבירים את נטל ההוכחה בחזרה אל כתפי העורר. כך למשל, נקבע כי ירידת מחזורים אשר החלה עוד בטרם התפרצות המגפה מהווה ראיה המעבירה את הנטל כאמור אל כתפי העורר, וכך גם במקרים שונים בהם חל שינוי באופי העסק או היקף פעילותו (לסקירה אודות מגוון מקרים בהם הועבר הנטל ר' ערר 1741-23 דורון אוסט נ' רשות המסים, פס' 17 (ניתן ביום 21.12.2021)).

דיון והכרעה

23. בעניינו, מצביעה המשיבה על שלוש אינדיקציות להעדרו של קשר סיבתי. (1) הכנסות העוררת בתקופת הביניים שלאחר הסרת מגבלות הקורונה (חודשים יולי ועד דצמבר 2021) ולאחר תקופת הזכאות שלא שבו אל אותם המחזורים עליהם דיווחה טרם פרוץ המגפה; (2) ירידה במספר המועסקים אצל העוררת בתקופת הזכאות אל מול המועסקים טרם פרוץ המגפה; (3) קיומה של מחלקת דיגיטל אצל העוררת.

24. להלן, נבקש להתייחס לכל אחת מאינדיקציות אלו ולהסביר מדוע איננו סבורים שיש בה כדי לערער את הקשר הסיבתי הקיים כאמור כנקודת מוצא.

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

הכנסות העוררת בתקופות שלפני ואחרי תקופת הזכאות

25. המשיבה מצביעה על כך שגם בתקופות שלאחר הסרת מגבלות הקורונה לא הצליחה העוררת לשוב ולדווח על **אותם המחזורים** עליהם דיווחה טרם פרוץ המגפה, וכי המחזורים עליהם דיווחה בתקופות אלו נמוכים ממחזור תקופת הבסיס. לעניין זה, מצביעה המשיבה על מחציתה השנייה של 2021 וכן על התקופה שבין מרץ 2022 ועד דצמבר 2022. לשיטתה, במועדים אלו כבר הוסרו מרבית ההגבלות ולפיכך היה מצופה כי העוררת תשוב להכנסותיה מלפני המגפה. מאחר והעוררת לא התאוששה כאמור, מעיד הדבר על כך שגורם אחר הביא לירידת המחזורים בתקופת הזכאות ולפיכך לא מתקיים בעניינה הקשר הסיבתי הנדרש.

26. בהחלטות קודמות של ועדות הערר נקבע כי אי הצלחתו של עוסק לחזור אל אותם המחזורים יכולה להוות אינדיקציה בשאלת הקשר הסיבתי. (עניין קונטנטו פס' 41; ערר 1363/23 דיגיטל ניו ופרסום נ' רשות המסים, פס' 37 (ניתן ביום, 28.5.23); ערר 1482/23 וייסמן ראול נ' רשות המסים (ניתן ביום, 26.7.23)). לצד זאת, צוין באותן החלטות כי השפעות הקורונה לא הסתיימו מיד עם תום מענקי הקורונה (סוף יוני 2021) וכי יתכנו מקרים בהם נדרשו עסקים לזמן התאוששות ארוך יותר. נקבע, כי על מנת לשקול את אי חזרתו של עוסק אל אותם המחזורים כשיקול לעניין הקשר הסיבתי, יש להתייחס לסוג העסק הרלבנטי ונסיבותיו.

27. עיסוקה של העוררת במקרה שלפנינו הוא בהוצאה לאור של עלונים פרסומיים בעיקרם המחולקים באופן חופשי בבתי כנסת. בהתאם לעוררת, העליה במספר הנדבקים והמבודדים בשל התפשטות זן האומיקרון הובילה לפגיעה בדרישה לפרסום בעלונים אלו. פגיעה זו נבעה לטעמה הן בשל התכנים המפורסמים הנוגעים לטיסות, חופשות, אירועים, מופעים וכד' אשר הביקוש להם כמעט ולא היה קיים באותה תקופה עקב המגפה, וכן בשל הצמצום בקהל היעד של העלונים – מתפללים בבתי הכנסת, אשר בהעדרם מבתי הכנסת לא ניתן היה לחלק את העלונים והדבר הוביל באופן טבעי לפגיעה בביקוש לפרסום.

28. במהלך הדיון, ביקשה ב"כ המשיבה להתייחס לטענה בדבר העדרם של מתפללים בבתי הכנסת תוך שהיא טוענת כי לאור הערך הדתי שיש למתפללים בקיום התפילה נערכה התפילה במסגרות חלופיות. אף שניתן להניח כי המשיבה צודקת בעניין זה ומתפללים אכן התפללו במקומות חלופיים, איננו סבורים כי נתון זה משנה לענייננו. כפי שציינה העוררת, מפגשים אלו לא נערכו בבתי הכנסת אלא במקומות חלופיים – בתים פרטיים, מקומות פתוחים ואחרים אליהם לא היתה לה גישה אפקטיבית להגיע ולחלק את עלוניה:

"אלי עציון - העורר: כן, רציתי להגיד שמה שהמשיבה אמרה זה נכון

מאוד, הרבה מאוד אנשים הלכו להתפלל במקומות

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

אחרים אבל פגעו לנו בפרנסה. כשאני מגיע לבתי
כנסת אני לא יכול להגיע לכל אחד הביתה שלו אם
הוא מחליט לאסוף את השכנים ולעשות מניין אצלו
בבית, אין לי גישה. לכן אנשים לא חזרו לפרנסם ולכן
גם לא היה ממה להתפרנס. " (פרוטוקול הדיון, עמ' 15
ש' 9 עד 4)

29. מעבר לכך, עולה מן הדברים שלעיל כי תוכן הפרסומים אשר נהגו לקוחות העוררת לרכוש קשור לתחומי שירותים אשר לא יכול להיות ספק כי נפגעו פגיעה קשה בקורונה. מאחר וגם לאחר הסרת מגבלות הקורונה לא חזרו שירותים אלו למלוא הפעילות באופן מיידי השפיע הדבר כמובן גם על העוררת ומכאן שיש בכך הסבר מספק לעניין קצב ההתאוששות. ודוק, ניכר כי גם המשיבה מסכימה לכך שהעוררת הצליחה להתאושש בתקופות אלו במידת מה וטענותיה נוגעות רק למידת התאוששותה ומשמעותה לעניין הקשר הסיבתי.

30. בחינת הכנסותיה של העוררת בתקופות הרלבנטיות מראה כי קיים מתאם בין המועדים בהם חלו עליות וירידות לבין התפתחות המגפה:

- מחזור הבסיס (1-2/2019) כ-2.4 מיליון ₪;
- ממוצע הכנסותיה בתקופת מענקי הקורונה (3/2020 ועד 6/2021) כ-0.9 מיליון ₪;
- ממוצע הכנסותיה במחציתה השנייה של 2021 כ-1.4 מיליון ₪;
- מחזור תקופת הזכאות (1-2/2022) עומד על כ-1.24 מיליון ₪;
- ממוצע הכנסותיה בחודשים 3-12/2022 עומד על כ-1.7 מיליון ₪ הזהה גם לממוצע הכנסותיה בין 3/2022 ועד 9/2023 (שלאחריו כאמור פרצה המלחמה);

31. עוד נוסף ביחס למחציתה השנייה של 2021 כי עם הסרת הגבלות הקורונה (6-2021) חלה התאוששות ניכרת בהכנסותיה של העוררת (מחזור 7-8/2021) שלאחריה שוב יורדת הכנסתה (מחזור 9-10/2021). ירידה זאת תואמת את התפתחות המגפה, שכן במועד זה הודקו הגבלות ההתקהלות הן ביחס לנותני שירותים אשר היו מפרסמים אצל העוררת והן בבתי הכנסת בהם למעלה מ-50 מתפללים שהיוו את נקודות החלוקה של עלוניה (ר' הודעת משרד הבריאות אודות הרחבת התו הירוק החל מיום 8.8.2021: <https://www.gov.il/he/pages/05082021-04>).

32. עוד ניתן לראות כי מחזור תקופת הזכאות הוא המחזור הנמוך ביותר של העוררת מאז הסרת הגבלות הקורונה אשר ממנו ואילך חלה מגמת התאוששות ניכרת אצל העוררת (למעט מחזור 11-12/2023 אזי כידוע חלה השפעת מלחמת חרבות ברזל). הכנסות העוררת

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

בשנת 2022 עלו באופן ניכר ביחס לשנת 2021 (כ-38%), והכנסותיה בשנת 2023 הוסיפו לעלות (בהתעלם כאמור ממחזוריה לאחר אוקטובר אז פרצה המלחמה).

33. לאור כל האמור, הקורלציה בין עליות וירידות הכנסותיה למגפה, תחום עיסוקה והסבריה לירידה בהכנסות, ובהינתן שהעוררת בהחלט הציגה התאוששות לאחר תקופת הזכאות, איננו סבורים כי אי הצלחתה של העוררת לשוב אל אותם המחזורים עליהם דיווחה טרם פרוץ המגפה מהווה אינדיקציה חזקה דיה המנתקת את הקשר הסיבתי, ואף לא כזאת המעבירה את נטל ההוכחה אל כתפי העוררת.

ירידה במספר המועסקים

34. המשיבה מצביעה על ירידה במספר העובדים אצל העוררת מ-26 עובדים טרם פרוץ המגפה ל-18 בתקופת הזכאות כאינדיקציה לניתוק הקשר הסיבתי. ירידה במספר העובדים הוכרה כנתון שיש בו לערער קיומו של קשר סיבתי במקרים בהם נמצא כי הצמצום בכוח האדם מהווה גורם חיצוני למגפה אשר היה בו להוביל לירידת המחזורים. כך למשל, כאשר הירידה במספר העובדים התחרשה עוד טרם פרוץ המגפה והיה בה כדי להעיד על ירידה בהיקף הפעילות (ר' למשל: ערר 1015-21 מישר סי.אס בע"מ נ' רשות המסים (פורסם ביום 26.4.2021)) או כאשר נמצא כי היה קיים קושי בגיוס עובדים ללא קשר למגפה (עניין קונטנטו).

35. בענייננו, אין בפי המשיבה טענה כי צמצום כוח האדם נובע מסיבה חיצונית למגפה. במצב דברים זה, נקודת המוצא היא כי הצמצום בכוח האדם הוא תולדה של השפעות המגפה. במילים אחרות, הירידה במספר העובדים היא התוצאה של המגפה ולא הגורם לירידת המחזורים שחוותה העוררת, ומכאן שאין בו כדי לנתק את ההנחה בדבר קיומו של קשר סיבתי.

קיומה של מחלקת דיגיטל אצל העוררת כגורם המנתק קשר סיבתי

36. במסגרת כתב התשובה הצביעה המשיבה על כך שבמהלך מגפת הקורונה חל גידול בהיקף השימוש באינטרנט בקרב חלק מהאוכלוסייה (בני 20 ומעלה), כאשר גידול זה הוביל לטענתה עסקים רבים למעבר למתן שירותים באופן מקוון. לצד זאת ובהקשר לעוררת, כל שציינה המשיבה הוא כי קיימת לה מחלקת דיגיטל מבלי לפרט ולהבהיר כיצד נתון זה משנה בענייננו בכלל ובפרט ביחס לשאלת הקשר הסיבתי (פס' 22 לכתב התשובה). במהלך הדין הוסיפה נציגת המשיבה בעניין זה וציינה:

"אני רק אזכיר גם לאדוני שבסעיף 2.3 לערר שלהם, הם רושמים שהיה להם מחלקות שונות בחברה, גם מחלקת דיגיטל, זו לא ההכנסה היחידה שיש להם לעוררת. יש להם מחלקת דיגיטל, מחלקת אסטרטגיה. זאת אומרת המחלקות האלה בהכרח, בקורונה לפחות, אני יודעת שהייתה עלייה וגם

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

באומיקרון זה המשיך לעלות, כל הפעילות של הדיגיטל קפצה משמעותית, אנשים נדרשו יותר לדיגיטל. אפילו רשויות פעלו יותר בדיגיטל, זאת אומרת דווקא הם יכלו, אני לא אומרת חלילה מהם יכלו אולי לעשות אחרת. אבל, אבל שוב, אנחנו רואים את, (פרוטוקול הדיון, עמ' 8 ש' 15 עד 24 ההדגשה אינה במקור הח"מ)

37. אין ספק כי היה באפשרותם של עוסקים שונים לבצע שינויים בפעילותם על מנת לצמצם את נזיקה. עם זאת לשאלה זאת אין כל נפקות בענייננו. ראשית, נתון זה לא משנה דבר לעניין הקשר הסיבתי אשר ככל שנמצא יותר גם אם יצליח עוסק כלשהו להקטין את נזקיו באמצעות שינוי עסקי כזה או אחר. מעבר לכך, בהעדר כל דרישה בחוק להקטנת נזק, אין ממילא מקום לבחון את התנהלותו של העוסק בהקשר זה.

38. בהתאם לעוררת, על אף קיומה של מחלקת דיגיטל התבססה הכנסתה העיקרית על מכירת שטחי פרסום בעלוניים מודפסים אותם היא מוציאה לאור. מדברים אלו ניתן להבין כי עמדה בפני לקוחותיה של העוררת האפשרות לרכוש שירותי פרסום דיגיטליים, אך הם החליטו שלא לעשות כן. לטעמנו, נתון זה תומך אף הוא בהסברי העוררת אשר לפיהם הפך תוכן הפרסום אשר רכשו לקוחותיה ברגיל להיות לא רלבנטי וזאת כתוצאה מהשפעות המגפה.

קשר סיבתי - סיכום

39. מצאנו כי נתוני הכנסותיה של העוררת טרם תקופת הזכאות ואחריה אינם מעידים על היעדרו של קשר סיבתי בין הירידה במחזורים לבין ההשלכות הכלכליות של התפשטות זן האומיקרון; עוד מצאנו כי הירידה במספר העובדים אינה מהווה גורם חיצוני למגפה המסביר את ירידת המחזורים אלא היא תוצאה של המגפה; לבסוף מצאנו כי לקיומה של מחלקת דיגיטל אצל העוררת אין כל נפקות בשאלת הקשר הסיבתי.

40. מסקנתנו מכל האמור היא כי המשיבה לא הצליחה לערער את נקודת המוצא ולפיה מתקיים קשר סיבתי בעניינה של העוררת. משכך, לא היה מקום להעביר את נטל ההוכחה אל כתפי העוררת להוכיח קיומו של קשר סיבתי.

טענות נוספות

41. בטרם סיום, נבקש להתייחס לשתי טענות נוספות אותן העלתה העוררת במסגרת כתב הערר.

42. ראשית, נפנה לטענת העוררת ולפיה שגתה המשיבה בהחלטתה בהשגה כאשר הפנתה לסעיף לחוק הסיוע שאינו מענייננו, וזאת במקום לחוק האומיקרון. כפי שניתן להבין מהמשך ניהול ההליך, ניכר כי טעות זאת היא טעות טכנית בלבד. אין בפי העוררת טענה

מדינת ישראל

ועדת ערר לענייני קורונה – השתתפות בהוצאות קבועות לעסקים

כי טעות זאת הובילה לפגיעה כלשהי בזכויותיה, לא בהליך המנהלי ולא בהליך שלפנינו. מכאן ובייחוד נוכח תוצאת ההליך, איננו מוצאים שיש מקום להתעכב עליה.

43. השנה, טענת העוררת לכך שהחלטת המשיבה בבקשת המענק ניתנה בחלוף 237 ימים, ומכאן באיחור של 137 ימים (סעיף 6 לחוק האומיקרון). נציין בקצרה כי ההלכה הפסוקה קובעת כי בהעדר קביעה מפורשת בחוק המטילה סנקציה על אי-עמידה במועד זה אין באיחור לבדו כדי להוביל לקבלת הבקשה, וכי במקרה של איחור משמעותי יוטל על המשיבה נטל מוגבר להוכיח טענותיה מבלי שחזקת התקינות עומדת לצידה (בר"מ 7502/22 רשות המיסים נ' פודולסקי (ניתן ביום, 22.01.2023)). בהינתן האמור ולאור קביעתנו כי מתקיים במקרה זה קשר סיבתי, לא מצאנו לקבוע כי דין הערר להתקבל בשל האיחור לבדו. לצד זאת, יינתן ביטוי לאיחור זה במתן ההחלטה במסגרת פסיקת ההוצאות בהליך.

סוף דבר

44. לאור כל הנימוקים שלהלן, הערר מתקבל במלואו.

45. בהתחשב בתוצאה אליה הגענו ובאיחור שבמתן החלטת המשיבה בבקשת המענק, תישא המשיבה בהוצאות העוררת בגין הליך זה בסך 4,500 ₪.

זכות ערעור בפני בית המשפט המחוזי, בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, בתוך 60 יום.

ניתנה היום, י"ג סיון תשפ"ד, 19/06/2024, בהעדר הצדדים.

1732-23

ברוך ברוכי, רו"ח
חבר

עדי ליאב, עו"ד
יו"ר הוועדה